№ 108 ՈՒՐԲԱԹ, 23 ՄԱՅԻՍԻ ԵՐԿՐՈՐԴ 1919 ՏԱՐԻ ՈՒՐԲԱԹ, 23 ՄԱՅԻՍԻ № 108

ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՁԱՅՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ

Օրգան Հայ Ժողովրդական Կուսակցութեան Կենտրոնական Կոմիտէի

Խմբագրութիւնը բաց է ամեն օր առ. ժամը 9-ից մինչև 3-ը: Յօդուածները պէտք է գրուած լինեն պարզ և մի երեսի վրայ: Յօդուածները կարող են ենթարկուել փոփոխման և կրճատման: Ընդունուած յօդուածները, որոնց տակ չէ գրուած վարձատրութեան պահանջ՝ կը համարուեն ձրի:

ԳԻՆՆ Է 1 ռ. 50 կ.

Յայտարարութիւններն ընդունւում են ամեն լեզուով առաջին երեսում 1 ռուբ., իսկ վերջին երեսում՝ 75 կոպ. Բժիշկների և աշխատանք փնտրողների համար որոշ զեղչ: Մահազդի համար 25 ռուբլի: Յայտարարութիւնները նոյն օրուայ թերթի համար ընդունւում են մինչև ժամը 2-ը:

ՇԱՐՈՒՆԱԿՒՈՒՄ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹ.

ապրիլի 1-ից

ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՁԱՅՆ

ՕՐԱԹԵՐԹԻ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆՆ Է

1 ամիսը	18 ռուբ.
3 »	50 »
Հատավաճառ	1 ռ. 50 կ.

Հասցէն՝ Тифлисъ, Гановская ул. д. № 3

Գրասենեակը բաց է ամեն օր առաւ. ժամը 9-ից մինչև 3-ը, բացի կիրակի և տօն օրերից: Телефонъ 2—53.

Կիրակի, մայիսի 25-ին, հայ կաթոլիկաց աղօթատան մէջ, (Петроградская 8, кв. 5) առաւօտեան ժամը 11-ին մատուցուելու է հանդիսաւոր պատարագ և հետևաբար հանգստեան պաշտօն, ի հանգիստ հոգւոյ Տեառն

Յարութիւն վարդապետի Թուրշեան

որ էր քաջ հովիւ և եպիսկոպոսական փոխանորդ Բաթումի և Մոզդոկի, և որ 1915 տարւոյ աւուրն նահատակած են Կարնոյ մէջ: Զայս կը յայտարարեն իր հօգեւոր և երախտագէտ ծխականները ի գիտութիւն ծանօթից և բարեկամաց: Սերոբ Սամսոնեան, Սերոբ Մուրադեան և Աբրահամ Փանգուզեան (կ.) 2—1

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏ. ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

սրանով յայտարարում է, որ հաշտարար բաժանմունքների և շրջանների համար հարկաւոր են

խաշտարար դատաւորներ եւ քննիչներ

Յայտարարութիւններն ընդունւում են ամեն օր ժ. 9—11 առաւօտ. Գրիբոյեդովսկի փող. № 23, Թիֆլիսում: 0—16

ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԲՈՐՍԱՆ

ԲԱՑԵԼ Է

կազմարարական արհեստանոց եւ ընդունում ամեն տեսակ կազմարարական գործեր: Տպագրում է ժապաւէններ եւ պատրաստում է պատկերների շրջանակներ:

Աշխատանքները կատարւում են մաքուր և մաննաւոր արհեստանոցներից 50 տոկոսով էժան: Աշխատանքի Բորսայի նպատակն է՝ կրճատել անգործ կազմարարների թիւը: Արհեստանոցի մաքուր արդիւնքը բաժանւում է աշխատող բանուորների միջև:

Աշխատանքի Բորսան դիմում է բոլոր մասնաւոր անձանց եւ հասարակական հիմնարկութիւններին առաջարկելով իրեն տալ կազմարարական գործեր:

Հասցէն՝ Биржа Труда, Мадатовская 11, (противъ ниж. части Александровскаго сада., Телеф. 2—12. (ու.կ.) 3—2

Գոլովինսկի 10. ԹԻՖԼԻՍԻ ԿՐՈՒԺՈԿ Գոլովինսկի, 10.

Շաբաթ, մայիսի 24-ին, 1919 թ., ռազմագերութիւնից վերադարձած Ս. ՂԱԶԱՐԵԱՆԸ կը խօսի

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԳԵՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

նիւթի մասին

ԾՐԱԳԻՐ.—Վերջին րոպէները գիրքերում. Գերութեան առաջին օրերը: Մուտքը Գերմանիա. Գերիների պատսպարանում (լագեր). Աշխատանքի վայրերում, Գերիների կրթական գործունէութիւնը լագերներում, Ընդհանուր և յատուկ մամուլի դերերը գերիների հանդէպ. Փետրուարեան յեղափոխութիւնը և գերիները. Հոկտեմբերեան յեղափոխութիւնը. Վերադարձ:

Դասախօսը վերջում կը պատասխանի տուած հարցերին

Սկիզբը երեկոյեան ժամը 7 և կէսին: ✦ Տեղերի գինը 5—2 ռուբլի: Տոմսակները վաճառւում են Ե. Տատուրեանի խանութում, (Դվորցովայա փ.) ✦ Դասախօսութեան օրը՝ Կրուժոկում, երեկ. ժ. 5-ից: 1—1

„ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՁԱՅՆ"-Ի ՀԱՄԱՐ ՀԱՐԿԱՒՈՐ ԵՆ

ԼՐԱԳՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐ

ԲԺԻՇԿ

Խ. ԷՅԵՐՋԵԱՆ

Նախկին ասիստենտ Պարիզի Hôtel-Dieu, պրոֆ. Cilbert-ի կլինիկաների, մասնագէտ Թոքերի, սրտի, ստամոքսի, լեարդի, աղեքների և երիկամաց հիւանդութիւնների: Միթոդիկ բժշկում Թոքախտի, պլէվրիթի, բրոնխիթի, անարիւնութեան, լեարդի ուռեցքի, arteriosclerose-ի (շնչերակների կարծրանալ) առանական անկարողութեան (էմբոլթացիա): Արմատ. բժշկում գլխացաւի կրարկութիւն ընթերային մասած սրտի հիւանդութեանց համար: Ընդունելութիւնը առաւօտ. ժամը 10—1, երեկոյեան ժ. 5—7, կիրակի օրերը միայն 10—1: Հասցէ՝ Միքայէլեան փ. № 41: 100—35

ԲԺԻՇԿ

Ա. Ա ՏԵՐԵԱՆ

Ներքին եւ երեխաների հիւանդութիւններ

Ընդունելութիւնը ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, առաւ. ժամը 10 և կէսից մինչև 12-ը և երեկ. ժամը 5—7-ը: Չքաւորներին — ձրի: Сололаки, Бебутовская ул., № 26, телефонъ 10—92. 30—16

ԲԺ. ԽԻՐՈՒՐԳ

Գ. ՏԵՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆԸ

Վերադարձել է Թիֆլիս և վերսկսել հիւանդների ընդունելութիւնը «Գրանդ-Հոտել» հիւրանոցում ժամը 6—7 երեկոյեան: 30—14

ԿԱՐԵՒՈՐ ԼՈՒՐԵՐ

Հաշտութեան պայմանագիրը չի հաստատուի մինչեւ յունիսի 1-ը:

Բարոն Ռանտցաուն վերադարձել է Վերսալ:

Բոլշեւիկների հողային օրէնքը:

Գերմանիայի կոնտր-առաջարկները:

Դաշնակիցների դիմումը Շուէյցարիային:

ԹԻՖԼԻՍԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎՆ ԵՒ ՏԵՐՐԻՏՈՐԻԱԼ ՀԱՐՑԵՐԸ

I

Պէտք է ցաւել, որ մամուլի մէջ շատ սակաւ և կցկտուր տեղեկութիւններ են երևում կովկասեան ազգերի պատուիրակների խորհրդակցութեան մասին, որ ներկայումս տեղի ունի Թիֆլիսում: Աւելի սակաւ և անստոյգ են այն լուրերը, որոնք բերանէ-բերան շրջում են քաղաքում այն դիրքի վերաբերմամբ, որ բռնել են այս կամ այն ազգութեան պատկանող պատուիրակները առանձնապէս կարդինալ հարցերում: Դիպլոմատիական գաղտնիքը՝ սնուած դարերի աւանդական սովորոյթներով և սրբագործուած Տալէյրանների, Մետտերնիխների և Բիսմարկների «օրինակելի դասերով», բուն է հիւսել և վրայ արտաքին գործերի մինիստրութեան շէնքում, ուր խորհրդակցում են ազգերի պատուիրակները: Մեր Կովկասեան «սոցիալիստ-դիպլոմատները», պէտք է խոստովանել, բաւականաչափ աւանդապահ են միջազգային հարցերի քննութեան ձևի ու եղանակի մէջ, հետևելով, երևի, վերոյիշեալ դիպլոմատիական հսկաների օրինակին, թէպէտ և Պարիզի կոնֆերանսը, ուր խորհրդակցում են աշխարհիս մեծագոյն և հզօրագոյն ազգերի «բուրժուա» — ներկայացուցիչները անհամեմատ աւելի խոշոր հարցերի մասին, կարիք չէ զգում փակ դռների և գաղտնապահութեան, այլ օրըստօրէ հաղորդում է աշխարհին մանրամասն տեղեկութիւններ իր գործունէութեան վերաբերմամբ:

Բայց և այնպէս մենք կաշխատենք մամուլի քննութեան նիւթ դարձնել մի քանի հարցեր, որոնք շօշափւում են հիմա Թիֆլիսի պատուիրակային ժողովի մէջ և որոնք առանձին կարևոր նշանակութիւն ունեն խորհրդակցող ազգերի համար:

Այդ հարցերից առաջինն և կարևորագոյնն է սահմանամերձ շրջանների բաժանման կամ այսպէս անուանուած տերրիտորիալ հարցը, մի անլուծելի հարց, որ անթիւ վէճերի, տարաձայնութիւնների և գժտութիւնների առիթ է տուել հայերին ու վրացիներին մի կողմից, հայերին ու ադրբէջանցիներին միւս կողմից և վրացիներին ու ադրբէջանցիներին երրորդ կողմից: Լոռի, Ախալքալաք, Զանգեզուր, Ղարաբաղ, Փայլի և այլ մանր հողամասեր սպառնալից ուրուականների նման կանգնած են հարևան ազգերի սահմանագծերի վրայ և իրենց արիւնոտ դէմքերն ուղղում են երբեմն դէպի մէկ և երբեմն դէպի միւս կողմը: Սա Կովկասեան ազգերի դժբախտութիւնն է — ծնունդ նրանց խառնաշփոթ և յեղյեղուկ անցեալի:

Սակայն չկայ գուցէ դժբախտութիւն, որի մէջ չը լինի գէթ մի փոքրիկ մխիթարութիւն: Յիշում ենք, որ մինչև վերջին ժամանակները, մինչև Դաշնակիցների վերջնական յաղթութիւնն և տաճիկների նահանջը մեր երկրից, մեր հարևանները — վրացիք և առանձնապէս Թուրքերը պնդում էին, որ հայերն Անդրկովկասում չունեն սեփական տերրիտորիա, որ Անդրկովկասը պատկանում է բացառապէս վրացիներին և Թուրքերին, որ հայը անհայրենիք մի տարր է և շնորհիւ իր հարևանների «բարեսրտութեան» միայն տեղ է գտել Անդրկովկասի այս և այն գաւառում, այս և այն անկիւնում: Ամենամեծ պատուիրն ու բարեհոգին այդ հարևաններից զիջողաբար համաձայնում էր հայկական տերրիտորիա համարել էջմիածինն այն հողամասով, որ պարփակուած է այդ հինաւուրց վանքի պարիսպների մէջ:

Ոչ աւելի… Երևանը, Կարսը, Նախիջևանը, Կաղզուանը, Ղամարլուն, Սարդարապատը Թուրքերինն էր, իսկ Սևանը, Փամբակը մինչև Ջաջուռ, Լոռին և Ախալքալաքը հռչակւում էին որպէս վրացական պատմական անկապտելի սեփականութիւն, որոնց վրայ անհիմն պրետենզիաներ էին յայտնում յաւակնոտ սամեխները: Ի՞նչ էր տուել հայերին աւելի, քան Էջմիածնի պարիսպները, քան հայութեան «սիրտը», ինչպէս կամենում են մեզ հաւատացնել մեր պատմագէտ, խորհմաստ կղերականները:

Անցաւ այդ օրերից ոչ աւելի քան մի քանի ամիս ժամանակամիջոց և ահա մեր բարի հարևանները առաջին Թռիչք կատարեցին իրենց ըմբռնման մէջ հայկական տերրիտորիայի չափի ու քանակի վերաբերմամբ:

Նրանք այժմ համաձայնւում են Էջմիածնի պարիսպների մէջ մտցնել շատ աւելի ընդարձակ երկիր, քան այն, որ գտնւում էր այդ պարիսպների մէջ առաջ, իբրև հայկական անվիճելի տերրիտորիա, որի վրայ հայերն ունեն և ազգագրական և պատմական իրաւունքներ:

Զէ՞ որ սա էլ մի մեծ մխիթարութիւն է մեզ համար վերոյիշեալ դժբախտութեան մէջ:

Բայց արի տես, որ միշտ անգոհ, միշտ անշնորհակալ հայը գոհ չէ և դրանով: Նա համարձակւում է իր ձեռքը կարկառել և դէպի Ղարաբաղ ու Զանգեզուր, և դէպի Լոռի ու Ախալքալաք — այդ պատմական անկապտելի սեփականութիւնները Վրաստանի և Նորելուկ Ադրբէջանի:

Կարիք կա՞յ արդեօք ասելու, որ անհրաժեշտ է մի նոր էվոլիւցիոնական Թռիչք մեր հարևանների կողմից, որպէսզի Էջմիածնի պարիսպները մի քիչ էլ ընդարձակուեն և իրենց մէջ առնեն հայաբնակ Ղարաբաղը, հայաբնակ Զանգեզուրը, հայաբնակ Լոռին և հայաբնակ Ախալքալաքը:

Հետևեալ յօդուածում մենք կը տեսնենք, թէ ինչ հիմունքների վրայ են հաստատուած Թիֆլիսի խորհրդաժողովում հայերի, վրացիների և Թուրքերի պահանջները յիշուած չարաբաստիկ շրջաններն ստանալու վերաբերմամբ:

Ս. Արզախանեան

ՕՐԻՆԱԿ ԱՌԷՔ

Ինչպէս ամեն մի ազգի, այնպէս էլ հայ ազգի կեանքում եղել են պատմական նշանաւոր ժամանակներ, անուանենք վայրկեաններ, երբ հայ ժողովուրդն իր ֆիզիքական, հոգեկան, մտաւոր, քաղաքական և կրօնական ներքին արժանիքներն է հանդէս բերել, հանճարի և հերոսութեան ջահն վառել և յետնորդ սերունդների ու դարերի համար դարձել ոգեւորութեան անսպառ աղբիւր, լուսատու լապտեր յառաջդիմութեան ճանապարհի վրայ:

Հայ ազգի հոգին բարձրացնող, նրան փայլ տուող այդպիսի դարեր են հինգերորդ, տասներկուերորդ և տասնուիններորդը:

Մեր նպատակից դուրս է այդ դարերում հանդէս եկած հայ հոգու համայն փայլն ու փառքը պատմել: Մենք հայ ժողովրդի և մասնաւորապէս հայոց վարիչների ուշադրութիւնն ենք հրաւիրում մի գեղարդանց, օրինակելի գործի վրայ, որ կատարեցին հայ հանճարները Ե-րդ դարում և նրանց պատմական դասը կրկնեցին նման հանճարեղները ԺԲ-րդ և ԺԹ-րդ դարերում:

Ս. Սահակ Պարթեւն ու Մեսրոպ Մաշտոցը հայ ազգին գիր, գրականութիւն և դպրոց տալուց յետոյ, զգացին թէ մեզնով աւելի լուսաւոր և հզօր ազգերի հարևանութեամբ են ապրում և պէտք է որ այդ ազգերի լոյսերի առաջ բանան Հայաստանի դռները, արտաքին գիտութիւններն էլ ներս առնելու, իւրացնելու, հայացնելու և գիտութեան ու գիտուն գործիչների ձեռքով մասնակից անելու հային յառաջադէմ ազգերի ճոխ սեղանին:

Այդ նպատակին հասնելու համար նրանք հայ վարժարաններն աւարտած ընտիր, ընդունակ աշակերտներին ուղարկեցին այն ժամանակի լուսաւորութեան կենտրոնները՝ Աղեքսանդրիա, Աթէնք, Բիւզանդիոն, որոնք յետ դարձան իբրև փայլուն գիտնականներ և ստեղծեցին հայութեան ոսկեդարը:

Բագրատունեաց անկումից յետոյ, երբ այլեւս անհնարին դարձաւ բուն Հայաստանում ապրել, հայ իշխանները կամայ և ակամայ յունական գաւառներն ու Կիլիկիա անցան ու յաջողեցան Տաւրոսի բարձունքների վրայ Ռուբինեան իշխանութիւնն ստեղծել, այնտեղ տեղափոխեցին և Հայոց հայրապետութիւնը:

Քաղաքականապէս հետզհետէ ընկնող Յունաստանում դեռ ծաղկում էր գիտութիւնը. հիմնուեցան այնտեղ և բազմաթիւ հայ վանքեր, Հայաստանից շատ վանականներ գնացին Կիլիկիա և անձնատուր եղան գիտութեան, հենց նրա հայրենիքում:

Մեր հանճարեղ հայրապետները Ե-րդ դարու օրինակով քաջալերեցին և հովանաւորեցին գիտութեան ճաշակ ու սէր ունեցող երիտասարդներին, որոնք կրօնական մաքառման այդ ծանր շրջանում գիտութեան շնորհիւ ստեղծեցին հայ գրականութեան և գիտութեան արծաթի դարը։

Նոյն ընտիրների հոգին խօսեց ԺԹ-րդ դարու հետաւոր հայերի մէջ, որոնք աջակցեցին հայ ընդունակ երիտասարդներին գնալ ժամանակի նշանաւոր համալսարանները, գլխաւորապէս Դորպատ, բարձրագոյն կրթութիւն ստանալու և վերադառնալու Հայաստան, լոյս տալու ժողովրդին, որի միտքն էր խաւարել մահմեդական դարաւոր բռնութեան տակ։

Եւ 60-ական թուականների հայ ուսանողութեան իդէալական երամը գիտութիւն սովորելով գերմանական ազգի և ուսանողութեան հայրենակցութիւնից ազդուելով, մեր ազատախոհ հեղինակների ազդեցութեամբ ժողովրդասէր դառնալով վերադարձան հայրենիք և հիմք դրին մեր գրականութեան և կեանքի վերածնութեանը։

Նոյն նշանաւոր դարերի և նախնեաց անմահ հոգուց ծիլ է առնում այսօր հայոց քաղաքական կեանքի վերածնութիւնը, որ ցերմ խնամքի փափկանկատ հետաւորութեան, խելքի և խոհեմութեան կարօտն ունի։

Վերածնուած մանուկ Հայաստանը՝ որպէսզի իր օրօրոցումը չխեղդուի կամ չմեռնի, պէտք է ունենայ իր պատրաստուած լուսաւոր պահապանները։

Իսկ այդպիսի պահապաններ պատրաստելու հոգսն ու պարտքը պէտք է ընկնի Հայոց հանրապետութեան արդի ղեկավարների վրայ։

Այդ է ամենամեծ գործը, որ կարող է և պարտաւոր է անել մեր կառավարութիւնը, որովհետև ոչ մի դարում մենք այնքան աղքատ չենք եղել գիտութեամբ ու կրթութեամբ պատրաստուած գործիչներից, ինչպէս այժմ։

Պետութիւն ունինք՝ պետական մարդիկ չունինք, նախարարութիւններ ունինք՝ յարմարաւոր նախարարներ չունինք, դիւանագիտութիւն ունինք՝ դիւանագէտներ չունինք, համալսարան ունինք՝ ուսուցչապետներ չունինք, վարժարաններ ունինք՝ բաւարար վարժապետներ չունինք, առատ հող ունինք՝ գիտուն հողագործներ չունինք, որբանոցներ ունինք՝ խնամքը գլխին պատրաստուած խնամակալուհիներ չունինք, զօրք ունինք՝ զինուորական բարձր կրթութիւն ստացած զօրավարներ չունինք, մամուլ ունինք՝ առաջնորդելու շնորհքով պատրաստուած խմբագիրներ չունինք, երկաթուղի ունինք՝ ճարտարապետներ ու մեքենավարներ չունինք, և այլն, և այլն։

Եւ այս Դարիս, պատասխանատու դիրքերի վրայ, հարկից ստիպուած դրել ենք մեծ մասամբ անպատրաստ, պատահական, անպատասխանատու անձերի, որոնց հազւ ակարութիւնը մեր պետութեան համար «յանդուգն» հոյլ է։

Արդի կառավարութիւնը պէտք է փրկէ մեր պետութեան ապագան կործանումից, օրինակ վերցնելով մեր յիշած դարերի հանճարեղ հայերից. նա պիտի ընտրէ, և ընտրէ խիղճն, անյապաղ հայոց ճեմարանը, գիմնազիաները, դպրոցները, օրիորդաց միջնակարգ դպրոցներն աւարտած, իրենց շնորհքովն աչքի ընկնող տղայ ու աղջիկ երիտասարդներին, որոնք պետութեան հաշւով պիտի մեկնեն անգլիական, ամերիկական, գերմանական, ֆրանսական և իտալական համալսարանները գիտութիւն ձեռք բերելու, կիրթ ազգերի խորագոյնը կոկուելու և արեւեան կապութիւններից ազատուելու ու վերադառնալու Հայաստան լուսաւորութեան լապտերով, բարեկրթութեան ճաշակով և մաքուր անփառասէր ու անշահախնդիր գաղափարներով։

Ձենք տարակուսում թէ երամ-երամ վերադարձող այդ երիտասարդների ազդեցութեամբ կազատուի մեր ժողովուրդը կոպիտ այլանդակութիւններից և մեր պետութիւնը առոյգ ու առողջ կեանքով կը զարգանայ։

Բանիմաց դարի Հայոց հանրապետութեան վարիչները օրինակ պիտի առնեն հին հանճարներից, եթէ նրանց սիրելի է յիրաւի հայ ժողովուրդը և Թանկագին Հայոց հանրապետութիւնը։

Բենիկ վարդապետ

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՌՈՒՄԻՆԻԱՆ ԲՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐԻ ԴԷՄ

ԲՈՒԽԱՐԵՍՏ. — Պաշտօնապէս յայտարարուած է Ռումինական զօրքերի հարաւային Ռուսաստանում բոլշեւիկների դէմ արշաւելու մասին։ Ի միջի այլոց հաղորդագրութիւնն ասում է, թէ Ռումինիան իր բոլոր ոյժերը պէտք է լարէ, որպէսզի հանգցնի բոլշեւիկական հրդեհը, որովհետև իր աշխարհագրական դիրքով նա մի պատուար է կազմում Ռուսաստանի և Հունգարիայի մէջ բռնկուող բոլշեւիկական կրակի առաջ։

ՌՈՒՄԻՆԱԿԱՆ ՆԱՒԵՐԻ ՎԵՐԱԴԱՐՁԸ

ԲՈՒԽԱՐԵՍՏ. — Դունայի Դաշնակից նաւատորմիղի ադմիրալ Տրեմբրիջը հրամայեց Դունայի ռումինական սահմաններից դուրս գտնուող բոլոր ռումինական նաւերին, անմիջապէս վերադառնալ ռումինական ջրերը։

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ՕԿԿՈՒՊԱՑԻԱՅԻ ՄԱՍԻՆ

ՀՌՈՄ. — Իտալական թերթերը ասում են, որ Դաշնակից զօրքերը անմիջապէս օկկուպացիայի են ենթարկելու հարաւային Ռուսաստանի ծովափնեայ մասերը։

Առաջ բերելով գեներալ Կանեվի տեսակցութիւնը, լրագիրները յորդորում են օկկուպացիան կատարել անմիջապէս և լայն չափերով։

ՍՈՎԴԵՊ ԼԷՆՔՈՐԱՆՈՒՄ

Մայիսի 18-ին Բագու հասաւ Լէնքորանից «Իսլամ» շոգենաւը։ Եկողները պատմում են, որ մայիսի 16-ին Լէնքորանում մուղանցիների համագումար է տեղի ունեցել։ Այդ համագումարում վճիռ է կայացել ճանաչել խորհրդային կառավարութեան իշխանութիւնը։ Լէնքորանում արդէն գոյութիւն ունի մի «Սովդեպ», որի գլուխ է կանգնած Գորլիձէն։ Լէնքորանում մնացել է դեռևս «Ղզիլ Աղաչ» շոգենաւը, որը բեռնւում է ձկնով։ Սակայն Խորհուրդը յայտնել է, որ բաց չի թողնի շոգենաւը, մինչև անգլիացիները ուրիշ շոգենաւ չուղարկեն։

Մուղանում վերջին դէպքերի պատճառով կազմուել են երկու պատերազմասէր խմբեր՝ մէկը Գորլիձէի գլխաւորութեամբ պաշտպանում է Խորհրդային իշխանութիւնը, միւսը գնդապետ Իլյաշեւիչի հետ չի ուզում ճանաչել այդ իշխանութիւնը։

Մուղանի կառավարութեան նախկին պետը հեռացուել է։ Լուրերի համաձայն նա փախել է և գալիս է Բագու։

ԲԱՏԱԼԻՈՆ ՍՊԵԿՈՒԼԵԱՆՏՆԵՐԻՑ

Մոսկուայի սովդեպը վճիռ է կայացրել մի բատալիոն կազմակերպել այն անձնաւորութիւններից, որոնք մեղադրւում են սպեկուլեացիայի մէջ, և ուղարկել նրան անմիջապէս ճակատ։

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՄԻՍՍԻԱՅՈՒՄ

«Ազրբէջանի» աշխատակիցը այցելեց իտալական միսսիային, ուր նրա անդամները՝ պոլկովնիկ Բարբերիսը և կապիտան Բրանոֆէլն զրուցատրութիւն ունեցան իրենց տպաւորութիւնների մասին։

— Դէպի Բագու ուղեւորուելով, — ասաց պոլկովնիկ Բարբերիսը, — մենք չէինք սպասում թէ Բագւում կտեսնենք այսպիսի գեղեցիկ շէնքեր, այսպիսի կենդանութիւն և փողոցների կարգ ու կանոն։ Այդ բոլորը մեզ հիացրեց և մենք արժանաւորապէս գովում ենք մանուկ պետութեան կառավարութեանը։ Բագուն, ներկայումս, ամենախաղաղ անկիւններից մէկն է։ Լաւ տպաւորութիւն է թողնում մեզ վրայ և քաղաքի համեմատական մաքրութիւնը, մինչև իսկ Սեւ-քաղաքի, որի մի մասով մենք անցանք։

Մեր միսսիայի նպատակն է ծանօթանալ քաղաքի, նրա արդիւնաբերութեան և կապից ծովի նաւահանգստի շէնքերի հետ։ Ինչ վերաբերում է ապրանքների փոխանակութեան, այդ խնդիրը մեր միսսիան մօտիկ ապագայում կը հարթի։ Իտալիան վերջին ժամանակներս մեծ քայլեր է արել վաճառականութեան մէջ։ Գործարանային շատ արդիւնաբերութիւններ, որոնցից Գերմանիայի մենաշնորհն էր կազմում, ներկայումս նրա հետ յարաբերութիւնը կորելուց յետոյ, տարածուած են Իտալիայի խոշոր արդիւնաբերական կենտրոններում, ինչպէս Միլանում, Թուրինում, Բրեշիում, Ջենովիայում և այլ տեղեր։

Ամեն տեսակ ապրանքներ, ամեն բոպէ, ցանկացած քանակութեամբ կարող են արտահանուել դէպի Անդրկովկաս։

Ձեզանից էլ, Բագուից, կարելի է նաւթ արտահանել դէպի Իտալիա, որին կարիք նա շատ ունի։

— Ի՞նչ համակրական զգացմունքով է վերաբերւում, — ասաց կապիտան Բրանոֆէլն, մեր միսսիան դէպի Անդրկովկասի հանրապետութիւնների անկախութիւնը։ Ոչ ուրիշ կերպ չէր կարող վերաբերուել իտալական ժողովուրդը, որը իր մինչեւ տեւել է ազատութեանը մի մարտնչող, ինչպիսին Գարիբալդին է կամ Մացցինի փիլիսոփան։ Մեր ժողովուրդը, հին ժամանակներից, տուել է մարդկային իրաւունքի հիմունքներ. այդ ժողովուրդը դեռ երեսուն տարի առաջ վերացրեց մահապատիժը քրէական պատիժներից։

Աշխատակցի այն հարցին թէ՝ ինչ դրութեան մէջ է Իտալիայում բոլշեւիկական շարժումը, պատասխանեց.

— Այդպիսի շարժողութեան համար Իտալիայում տեղ չկայ և չի կարող լինել։

Աշխատանքի և կապիտալի յարաբերութիւնները այնպէս սուր կերպարանք չունեն, ինչպէս ուրիշ երկիրներում։ Ճշմարիտ է, թէև լինում են գործադուլներ, բայց նրանք վերջանում են խաղաղ համաձայնութեամբ. նկատի ունեցէք, որ բանուոր դասակարգը Իտալիայում չէ ճնշւում կապիտալիստների կողմից։

ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՀԱՐԱՒՈՒՄ ՁԵՌՆԱՐԿԵԼԻՔ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

ԺԸՆԵՒ. — Ձերչիլը հեռագրով խորհրդակցութիւն ունեցաւ Պիշոնի հետ։

Խորհրդակցութիւնը վերաբերում էր հարաւային Ռուսաստանի ընդհանուր ձեռնարկելիք միջոցների մասին։

ՀԱՆԳՍՏԱՐԱՆՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅՆԱՑՈՒՄՆ

Պետրոգրադի բոլոր հանգստարանները ազգայնացուած են։ Այդ պատճառով տայնական խորհուրդները զբաղուած են գագաղների կազմակերպմամբ։

ԱԴՐԲԷՋԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԸ

Պարլամենտի շինութեան մէջ, Մ. Բ. Հաջի Բաբաբէկովի նախագահութեամբ, կայացաւ Ադրբէջանի անկախութեան տարեդարձը մայիսի 28-ին կատարելու տօնախմբութեան պարլամենտական յանձնաժողովի նիստը։

Յանձնաժողովը յիշեալ օրուայ համար կազմել է ծրագիր։

ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐԻՆ Զ[ԻՆ]ՈՒՈՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ ՍՈՎՈՐԵՑՆԵԼԸ

Բոլշեւիկական դեկրետով բոլոր գործարանների և գաւառների բանուորների մէջ կազմակերպւում են «յատուկ պէտքերի» համար մասեր։ Բանուորներին զինուորական գործեր սովորեցնելը միաժամանակ կատարուելու է ամբողջ հանրապետութեան մէջ։

Հրամանագրուած է անմիջապէս հաշուել բոլորին, որոնք ենթակայ են այդ զօրահաւաքին. նշանակուած են ինստրուկտորներ և տրուած անհրաժեշտ զէնք և զինացիրներ։ Առօրելու ժամանակը նշանակուած է մի ամիս, ամիս ու կէս և մացրած խիստ կարգապահութիւն։ Նշանակուած են այն տեղերը, ուր պէտք է ժողովուեն շփոթի դէպքում։

ԲՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐԻ ՀՈՂԱՅԻՆ ՕՐԷՆՔԸ

Բոլշեւիկների պաշտօնական «Извѣст'я В. Ц. И. К.» թերթում տպագրուած է.

«Հողի բարուոքման սոցիալական օրէնք և միջոցներ այդ հողը սոցիալական կարգերին ենթարկելու։ Նախ և առաջ այնտեղ ասուած է՝

1) Անհրաժեշտ է աշխատաւոր Ռուսաստանը վերածել կոմմունիստական տնտեսութեան, այն է՝ հողի ընկերական մշակելուն համաձայն ամբողջ ժողովրդի շահերին։

2) Պարտաւորել հողագործութեան կոմիսարիատին՝ վերջ տալ հողը անհատի միջոցով մշակելու, որը վնասակար է սոցիալական հասարակութեան կեանքում։

3) Օրինաւոր համարել հողի սեպհականութեան միայն կոմմունիստական ֆորմուլան, որը իր մէջ է պարունակում հասարակութեան հողավարելը։

4) Անհրաժեշտ է ստեղծել ամբողջ Ռուսաստանի մի տնտեսութիւն, որը մատակարարելու է ամբողջ խորհրդային հանրապետութեանը.

5) Հողը բաժանւում է առաջին կարգին խորհրդային օրինակելի տնտեսութիւններին, ապա կոմմունաներին և յետոյ ընկերութիւններին յօգուտ հասարակութեան։

6) Կոմմունների և ընկերութիւնների միջոցները և արգիւնքը հաշուի են առնւում և յանձնւում են համապետական գանձարանը։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(ՎՐԱՑ ՀԵՌԱԳՐԱԿ. ԳՈՐԾ...)

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴ.

Դաշնակիցների հարցապնդումը Զուիցերիային

Զուիցերիայի հեռագրական գործակալութիւնը տեղեկացել է օտար հաւաստի աղբիւրներից, եթէ Դաշնակից պետութիւնները հարցապնդում են արել Զուիցերիայի կառավարութեան այն մասին, թէ մտադիր է արդեօք նա կտրուկ միջոցների դիմել Գերմանիայի հանդէպ՝ բլոկադայի ուժեղացման դէպքում։ Հարցն այն է՝ համաձայն է արդեօք Զուիցերիայի կառավարութիւնը արգելել ներմուծութիւնը և արտահանութիւնը Գերմանիայի նըկատմամբ, բացառութեամբ այն բաների, ինչ թոյլ է տուած Դաշնակիցների կողմից։

«Ֆորվերտսը» այդ հարցի առթիւ գրում է՝

«Մենք չգիտենք, ինչպիսի դիրք կը պահի Զուիցերիան այդ առաջարկութեան նկատմամբ, բայց եթէ նոյնիսկ համաձայնի անհրաժեշտութեան ճնշման տակ, այդ նա կը կատարի ոչ յօժարութեամբ։ Սովի միջոցով Գերմանիան ստիպուած կը լինի համակերպութեան գալ, իսկ չէզոք երկիրները ոյժով ստիպուած կը լինեն աջակցել այդ բանին։ Դաշնակից պետութիւնների այդ յաղթանակը անուանւում է մարդկայնութեան և ազատութեան յաղթանակ»։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴ.

Բրոկդորֆի նախազգուշացումը

Լոնդոնից հաղորդում են թէ Բրոկդորֆ Ռանցաուն Վէրսալ վերադառնալով, ժողովի հրաւէրից ամբողջ գերմանական պատուիրակութեանը և յայտնեց նրա անդամներին, թէ իրենք պէջապատրաստ են «ամեն տեսակ» մարդկանցով լըրտեսելու նպատակով և նախազգուշացրեց նրանց, որ նրանք իրենց ճառերում զգոյշ լինեն։

Պայմանագրի հանդիսաւոր ստորագրելը

Խաղաղարար պայմանները ստորագրելու ծրագրով, ուր պէտք է տեղի ունենայ ստորագրութիւնը, գերմանացիք կը մտնեն Հայելու դահլիճը դեսպանական մուտքով, իսկ Դաշնակիցների ներկայացուցիչները մարմարէ սանդուղներով։ Ստորագրելուց յետոյ երկու կողմն էլ կը թողնեն Վերսալի դահլիճն այն ճանապարհով, որը տանում է դէպի մեծ սրահը և այն բուրգին, երբ նրանք սատօմարիլներ կը նըստեն, բաց կը թողնուեն Վերսալի հսկայական շատրուանները։

Ստորագրութիւնը կը կատարուի յունիսի 15-ին

Հարց է ծագում թէ. երբ են հնարաւոր է պայմանագրի մինչեւ յունիսի 1-ը ստորագրելը։ Մի քանիսը այն կարծիքի են, թէ այդ պատմական դէպքը տեղի կունենայ ոչ վաղ քան յունիսի 15-ը։ Կարծում են, որ Ռանցաուն Դաշնակիցների նշանակած ժամանակի վերջին օրը, հինգշաբթի, կը ներկայացնի հակա-առաջարկի մի ստուար հատոր։ Յանձնաժողովի աշխատանքները կը տեւեն գեթ երկու շաբաթ։ Ցետոյ կը նշանակուի նոր ժամանակամիջոց, երեքն մի շաբաթ, գերմանացիների պատասխանի համար։ Լաւատեսները պնդում են, թէ պայմանագիրը կը ստորագրուի յունիսի 5 և 15 միջեւ։

Ինչո՞ւ է Ռանցաուն վերադարձել Վերսալ

Կարծում են, որ Ռանցաուն վերադառնալով Վերսալ, ապացուցում է այն հանգամանքը, թէ գերմանական պատուիրակութիւնն արդէն հրահանգներ է ստացել իւր կառավարութիւնից՝ պայմանագիրը ստորագրելու կամ չ'ստորագրելու համար։ Ենթադրում են, որ պայմանագիրը կը ստորագրուի երկրորդ ժամանակամիջոցը վերջանալուց յետոյ։ Գերմանացիների բանակցութիւնները ոչ մի կապ չունեն սատարիականի հետ։

Պայմանագրի [illegible] հետեւանքը

Ընդհանուր կարծիք է, որ Բրոկդորֆը լիազօրուած է ստորագրելու պայմանագիրը, որովհետև հակառակ դէպքում Գերմանիային նոր պայքարում է սպառնում, ապա ուրեմն և սով։ Հաւանական է, որ խաղաղարար պայմանների ստորագրութիւնն առաջ կը բերէ Շէյդեմանի կառավարութեան անկումը։

Գերմանիայի արդիւնաբերութիւնը

Գերմանիայի տնտեսական պայմանների բողոքի պաշտօնական պատասխանը կը պարունակէ իր մէջ այն, որ երբ Գերմանիան նորից արդիւնաբերող երկիր կը դառնայ, այն ժամանակ կարող է իր արդիւնաբերութեան տարրերը փոխարինել ուրիշ երկրների երկրագործական արտադրութիւնների հետ և այդպիսով Բրոկդորֆի այն ցուցմունքը, թէ Գերմանիան զրկւում է իր երկրագործական շրջաններից, կրիտիկայի չի դիմանայ։ Բացի դրանից Գերմանիայի ազգաբնակութիւնը կը պակասի մի քանի միլիոն մարդով որոնց համար նա հոգ չէ տանելու։

Գերմանական ծովագնացները

Ինչ վերաբերում է նրան, որ գերմանական ծովագնացները, գերմանական առեւտրական նաւերը խլելու պատճառով կը մնան առանց տեղերի, այդ մասին ցոյց է տրւում, թէ Դաշնակից պետութիւնների դրութիւնը այդ նկատմամբ շատ էլ լաւ չէ, քան գերմանացիներինը, շնորհիւ այն հանգամանքի, որ նըրանց ծովագնացները, գերմանական պատերազմի վարած եղանակի պատճառով, հնարաւորութիւն չունէին ծառայելու, որովհետև ոչընչացւում էին առեւտրական նաւատորմիղները։ Մի խօսքով, պատասխանի մէջ պարզ ասուած է, թէ բոլոր ազգերը կարօտ են տնտեսական պայմանների արմատական վերածնութեան, այն պատերազմի պատճառով, որպիսին ստեղծել է Գերմանիան։ Ուստի Գերմանիան ինքը պէտք է ջանքեր թափէ, որպէսզի վերականգնի այն կենսական պայմանները, որպիսին ինքն է խորտակել։ Այդ խնդիրը շատ է թեթեւացնում նըրանց, որոնք իրենց ոյժերը մինչև այժմ գործ են դրել պատերազմի նպատակների համար, իսկ այժմ նոյնը պէտք է գործ դնեն խաղաղութեան համար։ Պատասխանի մէջ կան Բրոկդորֆի տուած բոլոր կէտերի բողոքներն ու բացատրութիւնները, այլ և պարզուած է այն փաստը, թէ Գերմանիան այժմ պէտք է հաշուի այն հանգամանքների հետ, որպիսիները ինքն է ստեղծել։

Բոլշեւիկների պարտութիւնը

Բոլշեւիկները իրենց սեփական հեռագիրների մէջ խոստովանում են, որ նրանք պարտութիւն են կրել Արխանգելսկի ճակատում, ուր Դաշնակիցների զօրքերը գործում են աջող։

Թիւրքիայի պահանջները

Թիւրքիան իր պահանջները վերանորոգել է Զարսի խորհրդում, խնդրելով նրան վերապահել Սուլթանի հեղինակութիւնը Պոլսի և նրա շրջակայքի վրայ, իբրև Թիւրքիայի անկախ պետութեան մէջ։

Վիլսոնը կը ճեռանայ պայմանագրի ստորագրութիւնից յետոյ

Երկարատեւ նիստին օրերումս նորից քննութեան առնուեց բրեբի դրութեան հարցը։ Նախագահ Վիլսոնը կրկին հաստատեց, որ նա կը հեռանայ ոչ առաջ, քան պայմանագրի ստորագրութիւնից յետոյ։

Գերմանիան խնդրում է յետաձգել պայմանագրի ստորագրութեան ժամը

Գերմանական ռադիօն հաղորդում է, որ հաւանական է գերմանացիք ցանկութիւն յայտնեն պայմանագրի ստորագրութեան ժամը

յետաձգելու 8 կամ 10 օրով, որին Դաշնակիցները այժմեան հաւանականութեամբ կը համաձայնուեն, որպէսզի այդ ժամանակամիջոցում աւելի ճշտութեամբ մշակեն գործունէութեան ծրագիրը գերմանացիների դէմ այն դէպքում, եթէ նըրանք չստորագրեն պայմանագիրը։

Առայժմ դժուար է նախագուշակել Գերմանիայի պատասխանը, թէպէտ մեծամասնութիւնն այն կարծիքի է, որ այդ պատասխանը բարենպաստ կը լինի։

ՏԵՂԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Ռ. Քաջազնունու մեկնումը.—Հայաստանի կառավարութեան նախագահ Ռ. Քաջազնունին, որ այժմ գտնւում է Թիֆլիսում, առաջիկայ շաբաթուայ վերջին Կ. Պոլսի վրայով մեկնելու է Պարիզ։

◆ Ազգայնացում մայիսի 26-ի առթիւ.—Քաղաք. վարչութիւնը որոշել է մայիսի 26-ին մի շարք փողոցների անունները փոխարինել վրացիների անուններով և բացի այդ՝ միջոցներ ձեռք առնել որ ցուցանակների վրայ եղած գրութիւնները լինեն նոյնպէս վրացերէն։

— Մայիսի 26-ին «Վակէում» տեղի կունենայ հանդիսաւոր ցոյց, ուր հանդէս են գալու Սահմ. ժողովի կից կազմուած գեղարուեստական յանձնաժողովի 30 անդամները։

Մայիսի 26-ը.—Գեղարուես. յանձնաժողովի երաժշտական սեկցիան դիմել է երաժիշտների «Սարոմ» արհեստակցական միութեան և առաջարկել՝ ամբողջ կազմով մասնակցել մայիսի տօնախմբութեանը։

— Երաժշտական մասի ղեկավարութիւնը ամբողջապէս յանձնուած է գեղարուեստական յանձնաժողովի երաժշտական սեկցիային՝ յանձինս երաժշտագէտ Կ. Փորցխուաշվիլու։ Երաժշտական սեկցիայի զեկուցումից երևաց, որ տօնի երաժշտական բաժնում մասնակցելու են մօտ 1000 հոգի, որոնցից 200-ը մասնակցելու են փողային նուագախմբում, 300-ը լարաւոր, իսկ մնացածը երգեցիկ խմբերում։

— Մայիսի 26-ի օրուայ համար պատրաստւում են ազգային մանր դրօշակներ կրծքերի համար, հետևեալ մակագրութեամբ՝ «1919 թ. մայիսի 26-ը»։

— Մայիսի 26-ի տօնի առթիւ քաղաքի զանազան մասերում շինւում են կամարներ և հանդիսի նախապատրաստական աշխատանքները տարւում են արագ թափով։

◆ Գնդակահարութիւն.—Աղնախի գաւառական կոմիսարը հեռագրում է ներքին գործերի մինիստրին, որ մայիսի 16-ին, մի խումբ բանտարկեալներ Թիֆլիս բերելու ժամանակ փորձ են արել փախչելու, բայց բոլորն էլ գնդակահարուել են ուղեկցող պահակներից։

◆ Անձրևի պատճառած վնասները.—Վերջին օրերս Թիֆլիսում յաճախ տեղացող անձրևներից գոյացած հեղեղները քաղաքին 70,000 ռ. վնաս են պատճառել։

◆ Ազգաբնակութեանը սոցիալական օգնութիւն ցոյց տալու համար.—Թիֆլիսի ազգաբնակութեանը սոցիալական օգնութիւն ցոյց տալու համար քաղաքային ինքնավարութեան կից հիմնուել է կենտրոնական քաղաքային հոգաբարձութիւն, որի կազմի մէջ մտնելու են քաղաքային վարչութեան աշխատանքի բաժնի, դումայի յանձնաժողովի, Սահմ. ժողովի աշխատանքի յանձնաժողովի, աշխատանքի մինիստրութեան, արհեստակցական միութիւնների կենտրոնական խորհրդի, աշխատանքի բորսայի, քաղաքային ինքնավարութեան դպրոցական մասի, քաղաքային վարչութեան բժշկա-սանիտարական ճիւղի, ժողովրդական համալսարանի, երկրագործութեան և ներքին գործերի մինիստրութեան, ռուսաց, հայոց և հրէաների ազգային խորհուրդների ներկայացուցիչները։ Հոգաբարձութիւնը կազմակերպելու է արհեստանոցներ, գործարաններ և հասարակական աշխատանքներ անգործների համար, յանցագործ երեխաների համար աշխատանքի տներ, գիտական-դաստիարակչական ձեռնարկութիւններ երեխաների համար, ճաշարաններ, որբանոցներ, գրադարաններ և այլն. բացի այս, հոգաբարձութիւնը միաժամանակ կազմակերպելու է մի շարք դասախօսութիւններ առողջապահութեան, այգեգործութեան, բանջարաբուծական և այլ մի շարք խնդիրների մասին։ Հոգաբարձութիւնը գործն սկսելու համար նիւթական միջոցներից զուրկ է, որի համար առաջիկայ յունիս ամսին Թիֆլիսում կազմակերպելու է մի շարք դասախօսութիւններ, զբօսանք, վիճակախաղ և այլն։ Մօտաւոր նախահաշուով հոգաբարձութեանը նախնական դրամագլխի համար հարկաւոր է 200,000 ռ.—Հոգաբարձութիւնն ընդունում է նուիրատուութիւններ, որի համար յանձնաժողովը ունեն մի քանի մարդիկ—նախագահ Ռուսախայի և քարտուղար Հ. Ձեկի ստորագրութեամբ։ Նուիրատուութիւն ընդունւում է նաև Աշխատանքի բորսայում։

◆ Մէկ միլիոն փութ ալիւր.—Մայիսի 30-ին, Բաթում է հասել երկու շոգենաւ՝ բեռնուած մօտ 1 միլիոն փութ ալիւրով, որի մասին Բաթումի կայարանապետ մայոր Գերշէլը հեռագրում է վրաց ճանապարհների պետ Աբելովին և խնդրում նրան վագոններ ուղարկել ալիւրը Թիֆլիս տեղափոխելու համար, որովհետև Բաթումում բոլորովին տեղ չկայ։ Ամերիկական շոգենաւը՝ կաշուեղէնով ու կօշկեղէնով նոյնպէս գտնւում է Բաթումում։

◆ Զեմստւային նախահաշիւ. Աղնախի գաւառական զեմստւոյի ընթացիկ տարուայ նախահաշիւը կազմում է 7,940,817 ռ.։ Ելքի նախահաշիւն է—տեղական միլիցիային 1,876,400 ռ., ժողովրդ. կրթութեան համար 1,024,840 ռ., ճանապարհների կառուցման և ջրի համար 986,321 ռ., բժշկա-սանիտարական մասի համար 880,398 ռ., պոստի, հեռագրի և հեռախօսի համար 641,979 ռ., երկրագործութեան համար 404,900 ռ., անասնաբուժութեան համար 262,599 ռ., հաշտարար դատարանի լրացուցիչ ծախսերի համար 48,600 ռ., վարչութեան, տնտեսական, զեմստւային ստացուածքների կառավարութեան և կազմակերպչական ծախսերի համար 1,049,900 ռ., պարենաւորման բաժնի համար 383,200 ռուբ., չնախատեսնուած ծախսեր 100,000 ռուբլի, պահեստի դրամագլուխ 100,000 ռուբլի, տների վճար 31,938 ռուբլի, զանազան ծախսեր 157,790 ռուբլի, իսկ մուտքի նախահաշիւն է զեմստւային ստացուածքներից 24,800 ռ., տուգանքներից և դատարանական հարկերից 30,000 ռ., զեմստւոյի ապաւիկ հարկերից 270,000 ռ., պետական գանձարանից նպաստ, ծախսերից աւելացած և պետական փոխատուութիւնից 1,527,511 ռ., պարենաւորման գործողութիւններից 300,000 ռ., առևտրա-արդիւնաբերական հարկերից և այլն 1,515,150 ռ., և վարելահողերի վրայ նշանակած հարկերից՝ 3,772,956 ռուբ.։ Աղնախի գաւառում մշակուած հողի տարածութիւնը հասնում է 264,000 դեսեատինի, հետևաբար միջին թըւով մի դեսեատին հողին 14 ռ. զեմստւային հարկ է ընկնում։

◆ Հակա - առողջապահական դրութիւնը գործարաններում.—Նահանգական աշխատանքի կոմիսար Լ. Ելբակեանի կազմակերպած յանձնաժողովը քննելով տեխնիքական-սանիտարական «Կոմեսա», «Միր» եղբ. Սէյլանեանների ծխախոտի գործարանները, մի շարք հակաառողջապահական երևոյթներ է նկատել, որոնք վնասակար ազդեցութիւն են գործում բանուորների վրայ։ Այդ պատճառով յանձնաժողովը կարգադրել է երկու շաբաթուայ ընթացքում վերացնել այդ հակա-առողջական պայմանները։

◆ Նոր յատակագիծ.—Թիֆլիսի քաղաքային հողային յանձնաժողովը մտադիր է Թիֆլիսի նոր յատակագիծ կազմել, որովհետև 1910 թուի կազմած յատակագիծը այժմ բոլորովին չի համապատասխանում ներկային և շատ է դժուարացնում թէ հողային յանձնաժողովի և թէ ուրիշ հիմնարկութիւնների գործը։

◆ Օրթաճալայի կամուրջը.—Օրթաճալայի Մնացականեան կամուրջի վերանորոգումը շուտով վերջանալու վրայ է և այս օրերս կը սկսուի երթևեկութիւնը նրա վրայով։

◆ Գերմանական գերութեան մէջ.—Վաղը, երեկոյեան ժամը 7 և կէսին, Թիֆլիսի Կրուժոկում ռազմագերութիւնից վերադարձած Ս. Ղազարոսեանը խօսելու է «Գերմանական գերութեան մէջ» նիւթի մասին։ Դասախօսութիւնից յետոյ դասախօսը կը պատասխանի տուած հարցերին։

◆ Կախուած եւ խեղդուած.—Մայիսի 21-ին, ցերեկուայ ժ. 3-ին, Վակէի մօտ ուղղափառների սեմինարիայի դիմաց 40 տարեկան մի անձնաւորութիւն կախուել է։ Դիակը տարել են Արամեան հիւանդանոցը։

— Նոյն օրը դարձեալ ժամը 3-ին Հալաբարի կամրջից գետը նետուեց մի երիտասարդ, որի դիակը դեռ չի գտնուել։

◆ Կախեթիայի գինի.—Թիֆլիսում հիմնուել է ակցիոներական մի նոր ընկերութիւն «Кахетинское вино» անունով։

ԹԻՖԼԻՍԻ ԲՈՐՍԱՆ

Մայիսի 29-ին

Թուրքական վալիւտայի դրութիւնը շարունակ ամուր է, պահանջը մեծ լինելու պատճառով։

«Նիկոլայեւսկի» 100 ռուբլիանոցները ծախւում են մինչև 330 ռուբլի նորերը կտրոններով և 275 ռուբլուց սկսած՝ հները։ 500 ռուբլիանոցների գները հասան մինչև 1500 ռուբլու։ Մանր կուպիւրները շրջանառութիւն ունէին 50-ից մինչև 90 տոկոս յաւելումով, նայած նորութեան։

«Կերենսկի» փողերը նորից թանգացան։ 1000 ռուբլիանոց. վճարւում են մինչև 1550 ռ., 250 ռուբ.ները մինչև 29 տոկոս յաւելումով։ 20 և 40 ռուբլիանոցների պահանջը քիչ է (8—9 տոկոս յաւելումով)։

Անգլիական ֆունտ ստերլինգների գները բարձրանալով, հասնում են մինչև 240 ռուբլի բանկնոտները և 220 ռուբլի չեկերը։

Շատ են թանգացել տաճկական լիրաները, որոնցից ոսկի լիրաները ծախւում են 330 ռուբլով, իսկ թղթէ լիրաները՝ 60 ռուբլի։

Փողի պակասութեան պատճառով չեկերի փոխանակութեան համար պահանջւում են մինչև 27 տոկոս։

Տոկոսաբեր արժէթղթերի գները անփոփոխ են։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՑ

◆ Նկատի ունենալով Ալեքսանդրապոլում տիրող սուր կարիքը, պարենաւորման մինիստրութիւնն ուղարկել է այնտեղ Երևանից 2 վագոն ցորեն և կարգադրել է Կարսից էլ փոխադրել 10 վագոն։ Կարգադրուած է միաժամանակ Շահթախթից շտապով փոխադրել 10 վագոն, որից նոյնպէս բաժին կը հանուի թէ Ալեքսանդրապոլին, թէ Սուրմալուին և թէ ուրիշ կարիքաւոր տեղերին։ Բացի դրանից պայմանաւորուած է ցորեն, լծկան և մսացու անասուններ ներմուծելու Պարսկաստանից։

◆ Կարսի պետական գանձարանն արդէն բացուել և գործում է։ Մօտիկ օրերս կը բացուեն նաև Իգդիրի և Նախիջևանի գանձարանները։

◆ Հայաստանի կրթութեան մինիստրութեան մէջ մտադրութիւն կայ միջոցներ ձեռք առնել՝ մօտ ապագայում Երևանում ժողովրդական համալսարան բաց անելու համար։

◆ Նոյնպէս մինիստրութիւնը մտադիր է նոր միջնակարգ դպրոցներ՝ գիմնազիաներ բաց անել Էջմիածնում, Աշտարակում, Նոր-Բայազէտում, Ղամարլուում։

◆ Մինիստրութիւնների գործավարութիւնը հայացնելու համար վերջերս մեծ ջանքեր են թափւում։ Արտաքին գործոց մինիստրութիւնը քանի հատ հայերէն տառերով մեքենաներ է խնդրել Հանրային կրթութեան մինիստրութիւնից, որը միջոցներ է ձեռք առել Թիֆլիսից անհրաժեշտ քանակութեամբ Հայաստան մեքենաներ բերելու համար։

◆ Ամերիկեան Նպաստամատոյց կոմիտէն ներգաղթի համար սկսել է ցուցակագրել բոլոր տաճկահայ գաղթականներին։

◆ Ամսիս 12-ին, երեկոյեան դէմ, Երևանի կայարանից դէպի բանտ տանելու ճանապարհին սպանուել Ուզունլար գիւղի կոմիսար «Մուսուլը» իր երկու ընկերով։ Մուսուլը յայտնի էր Լոռուայ շրջանում որպէս հայ-վրացական ընդհարման գլխաւոր խառնակիչը։

Նա յեղափոխութիւնից յետոյ Լոռի էր վերադարձել կատորգայից, ուր նրան ուղարկել էին մի շարք քրէական յանցանքների համար։ Վերջին ժամանակներում յամառ կերպով խօսում էին, որ նա եղել է Շահալի կայարանի մօտ հայկական գնացքի կողոպտողը։

◆ Քաղաքային վարչութիւնը սկսել է ցուցակագրել քաղաքում ապրող բոլոր անկարողներին՝ աժան գնով կամ ձրիաբար հաց բաշխելու համար։

◆ Քաղաքային վարչութիւնը վարձել է հարիւրաւոր աշխատանքի կարօտ գաղթական տղամարդիկ և կանայք քաղաքի փողոցները մաքրելու համար։

ՊԱՌԼԱՄԵՆՏԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԳԻՒՂՈՒՄ

Երբ եւրոպական դեմոկրատիկ երկրներում, որտեղ ի հարկէ կայ պառլամենտական սիստեմ, կատարւում է մի որևիցէ ընտրութիւն՝ լինի այդ թէկուզ ոչ այնքան խոշոր էական նշանակութիւն ունեցող ժողովրդի կեանքում, շատ արգասիք հողի վրայ է դրւում, նախընտրական պրոպագանդը և պայքարը, որպէսզի ժողովրդի զանազան շերտերում լաւ ըմբռնուի այն էական նշանակութիւնը ընտրութիւնների և ընտրուողների ապագայ գործունէութիւնը և ըստ այնմ ժողովուրդը տայ իր վստահութեան քուէն։

Սակայն մեզանում, մեր դժբաղդ հայկական իրականութեան մէջ ամէնը կատարւում է կամայականութեամբ և ըստ «տեսակէտի» որոշ խմբակցութեան, որը պատեհ առիթը չի գլանում առաջնորդուել յանուն մեր չարատանջ գիւղացութեան իրան յատուկ գործելակերպով և «հայեացքով»։ Թէ ինչ նշանակութիւն ունի պառլամենտը, ինչ սպառնալիքներ կարող է ունենալ նրանից հայ գիւղացին, այդ մասին մեզանում մտածող անգամ չկայ։ Միմիայն իւրաքանչիւր վարձկան իրան «հասկացող» ձևացնող անձնաւորութիւն, որի բերանը դրուած է լեզու և գրպանը փող, ըստ թելադրած «հրահանգների» կատարում է գիւղերում ցուցակագրութիւն առանց հասկացնելու ժողովրդին թէ ինչու համար է կատարւում այդ ցուցակագրութիւնը, [illegible]կութիւն ունենալով միայն ձայներ հաւաքել յօգուտ [illegible]թեան։

Երբ [illegible] ընտրական ցուցակները Հայաստանի անդրանիկ պառլամենտի, չկայ ոչ մի բացատրութիւն գիւղացի անտեղեակ ժողովրդին այս ընտրութիւնների առթիւ, չկայ ոչ մի բրոշիւր անգամ, որ կարդացուէր և հասկացուէր խեղճ գիւղացութեան իրականութեան մէջ մանուկ Հայաստանի ապագայ պառլամենտը։ Գիւղացուն յանկարծակի է բերած և նա զանազան հանելուկներ է բանեցնում ցուցակագրութեան վերաբերեալ։ Շատ գիւղացիներից լըսւում է անհեթեթ բացատրութիւններ, թէ ցուցակագրութիւնը կատարւում է հաց տալու, հող տալու, կամ այլ և այլ մթերքներ և պիտոյքներ տալու, որոնք մի ժամանակ խոստանում էին զանազան անպատասխանատու անձնաւորութիւնների կողմից։ Հէնց այդ մթութեան և լաբիրինթի մէջն է մեր ամբողջ դժբախտութիւնը, որովհետև պղտոր ջրի մէջ ձուկ որսալն աւելի հեշտ է։ Մութ ու պատիր անձնաւորութիւններ են, որ թափւում են գիւղերը և ժողովրդին շշմեցնում իրենց միտումնաւոր ցանկութեամբ։ Գալիս են նրանք առանձին «հրահանգներով» և յանձնարարականներով, պաշտօնական թերթերով և ճաճուռ ճառերով, որոնք լսելուց հայ գիւղացին արդէն զզուել է։ Սակայն նրանք կարծէք թէ զգում են ժողովրդի զզուանքը և բոլոր միտումները պահում իրենց մէջ և պատեհ առիթի սպասում շահագործելու գիւղացու ձայնը, ինչպէս այդ քանից արդէն մեր իրականութեան մօտ անցեալում կատարուել է։ Մօտ ապագան արդէն ցոյց կըտայ թէ ինչ կուզեն անել։

Մինչ ընտրութիւնները անպայման հարկաւոր է լայն չափով մի որոշ և առանձին միջկուսակցական յանձնաժողով բացատրել բոլոր գիւղերում ցուցակագրութեան նըպատակը, ապագայ ընտրութիւնների նշանակութիւնը և կուսակցութիւնների թեկնածուների ցանկը, նրանց կենսագրականը և տեղեակ պահել ժողովրդին բոլոր անցուդարձի հետ, որպէսզի ժողովուրդը ինքը կարողանայ որոշել իր ապագայ բախտը, եթէ ոչ յանկարծակի բերել նրան, այդ չի լինի կատարեալ և իսկական ընտրութիւն։

Ն. Տէր-Կարապետեան

Հայ-Գիւզալդարա. («Ն. Կ.»)

ՈՐԲԵՐԻ ԲԱՆՋԱՐԱՆՈՑԸ

Աշտարակ, 7 մայիսի

Մոսկուայի Հայկական Կոմիտէի տեղիս խումբն այս տարի ձեռնարկել է մի գեղեցիկ գործի։ Փարպի մօտ, Թաքիա Թուրքաբնակ գիւղում կապալով է վերցրել 11 դեսեատին վարելահող, որ մշակում են որբերը, ղեկավարութեամբ որբերի դըպրոցի տեսուչ և գիւղատնտես Մըկրտիչ Տ. Մկրտչեանի։ Այդ աշխատանքների համար սոյն ուսումնական տարուայ դպրոցական պարապմունքները դադարեցին ապրի-

ԵՐԱԶ

Երէկ ես մօտեցայ դէպի լուսամուտը, որտեղ նստել էր իմ անգին Մարթան և կատակով հարցրի.

— Ի՞նչ կանէիր դու, եթէ ինձ ցած նետէի այս լուսամուտից։

— Ես էլ քեզ կը հետևէի,—պատասխանեց նա լըջօրէն։

Առանձնանալով ատրճանակի մի հարուածով վերջ տուի իմ կեանքին։

Ես արդէն մեռած էի։

Իմ դիակը դրուած էր սեղանի վրայ և աստիճանաբար սկսում էր սառչել, իսկ հոգիս աներևոյթապէս ամեն ինչ տեսնում և լսում էր։

Բժիշկներ, բարեկամներ, դատաստանական պաշտօնեաներ, ոստիկանութիւն և այլն խռնուել էին դիակիս շուրջը։

Մարթան լալիս է. նա ի հարկէ չհետևեց ինձ, թէև երկու անգամ ուշաթափուեց։ Երիտասարդ բժիշկը, որը մեր տան մշտական յաճախորդն էր, հաստատում էր, որ ոչ թէ կեանքը, այլև առողջութիւնը զերծ է որև է վտանգից. հարկաւոր է միայն պաշտպանուել։

Երբ իմ դիակը դրուած էր դագաղում, եկաւ նաև իմ զոքանչը։ Նա երեսը խաչակնքելով ասաց.

— Տէր Աստուած, ների՛ր այս տխմարին...

Իմ հոգին ի հարկէ մասնակից էր թաղման հանդէսին։

Մարթան շատ գեղեցիկ էր, մանաւանդ իր սև հագուստների մէջ։ Երիտասարդ բժիշկը ամեն ջանք գործ էր դնում սփոփելու նրան։

Իմ զոքանչը յուզուած լալիս էր, ասելով—Համենայն դէպս այնքան էլ յիմար չէր և իր ժամանակին ուղեւորուեց դէպի իր նախորդների մօտ, քանի դեռ իմ աղջիկը մատաղահաս էր...

Երբ դիակս արդէն հողին էր յանձնուած և գերեզմանոցը սկըսում դատարկուել, իմ հոգին գնաց թափառելու կենդանութեանս ժամանակ ինձ ծանօթ փողոցներում։

Կեանքը եռում էր ամենուրեք։ Մարդիկ շտապում են իրենց գործին. Նրանք ուտում, խմում, խորհրդակցում, ծիծաղում և այլն, իսկ իմ մասին ոչ ոք ոչ մի նշանակութիւն չի տալիս։

Անարդ աշխարհ...

Ոչ, գնամ իմ Մարթայի մօտ։ Նա երևի տանջւում է անհուն վշտից։

Մարթան միայնակ նստած էր սենեակում և հայելու առջև իր մազերն էր յարդարում։ Ըստ երևոյթին խեղճը նոր էր լացը վերջացրել։

Այդ ժամանակ աղախինը ներս մտնելով յայտնեց, որ բժիշկ Ս. եկել է։

— Ներս հրաւիրիր—պատասխանեց Մարթան։

Նա միանգամ էլ նայեց հայելու մէջ և դէմքին տալով վշտից տանջուած արտայայտութիւն, գնաց դէպի ընդունարան։ Իհարկէ, ես էլ հետևեցի։

— Այժմ ինչպէս էք զգում ձեզ,—ուրախ դիմաւորելով նրան հարցրեց բժիշկը և համբուրեց նրա ձեռքը։

Մարթան ձեռքը մեկնած պատասխանեց.

— Շնորհակալ եմ, ոչ այնքան լաւ։

— Ոչինչ, կանցնի,—ասաց բըժիշկը և նորից շրթունքները հպեց նրա փափլիկ ձեռներին։

—

Ես զառնացած դիմեցի ժողովարան, ուր յաճախ անց էի կացնում իմ ժամանակը։ Այնտեղ, թղթախաղի սեղանի շուրջը նստել էին իմ խաղընկերները։ Խօսակցութեան առարկան ես էի։

— Ափսոս նրան, հազար ափսոս,—ասաց նրանցից մէկը.—Նա միշտ տարւում էր և կանոնաւոր վճարում։

— Նա էլ չվճարե՜ց,—լսուեց ամեն կողմից.—ունենալ հարուստ բարեկամուհի և չվճարել, ինչ մեծ բան է։

Ի՞նչ էք ասում, մի՞թէ։

— Միթէ ձեզ համար նորութիւն է։ Մի հարուստ այրի կին մեռնելիս բարեգործական նպատակներով. որպէս հաւատարիմ, ամբողջ կարողութիւնը յանձնում է նրան։ Այդ գումարը նա խիղճեց։ Բայց երբ գաղտնիքը բացուեց, նա վերջ տուեց իր կեանքին։

Ո՛չ, պարոններ,—Նկատեց հարկային տեսուչը, որին շատ անգամ փողով օգնել էի.—Ձեզանից ոչ ոք չգիտէ խնդրի իսկութիւնը։ Ոսկերիչ Ա-ի մօտից կորչում է ակնեղէններով լի մի մեծ տուփ. կասկածն ընկնում է հանգուցեալի վրայ, նա էլ ամօթից վերջ է տալիս իր կեանքին։

— Ամօթ ձեզ, ապերախտ ստախօսներ, շշնջացի ես։

Վշտացած դիմեցի քաղաքային այգին, ուր ծառի տակ նստած էր իմ զոքանչը մի զբօսնող տիկնոջ հետ։

— Գիտէք ինչ,—ասաց իմ զոքանչը.—այսօր ինձ յաջողուեց ձեռք բերել բաւական էժան գնով կրուժեւներ աղջկաս օժիտի համար։

— Ա՜, կը նշանակէ Մարթան բոլորովին սփոփուած նորից ամուսնանում է։

— Ապա ի՞նչ. խոմ չպէտք է յաւիտեան տանջուէր մի տխմարի համար։

Այդտեղից էլ վշտացած նորից դիմեցի իմ Մարթայի մօտ։

Ուրախ, ժպիտն երեսին նստած էր փափուկ բազմոցի վրայ, իսկ նրա մօտ երիտասարդ բժիշկը։

— Մարթա, թանգագին, հոգեակս, ասա, սիրում ես ինձ,—հարցնում է բժիշկը սեղմելով նրա ձեռները։

— Ես արդէն հարիւր անգամ այդ ասել եմ քեզ։

— Բո բոլոր սրտով ես սիրում։

— Հոգիս, եթէ հարիւր սիրտ ունենայի, ես այդ բոլոր սրտերով էլ քեզ կը սիրէի։

... Եւ բժիշկը գրկեց նրան և սկսեց հնչիւն համբոյրներով ողողել նրա դէմքը։

Դա արդէն չափազանց էր։ Ես կատաղութիւնից սկսեցի դողալ. ուզում էի իմ կատաղութեան ամբողջ թափով յարձակուել նրա վըրայ, բայց այդ վայրկեանին զգացի, որ վայր եմ ընկնում մահճակալից։

Զարթնեցի։

Իմ գլխի վերև կանգնել էր իմ խեղճ Մարթան վախից դալկացած։

Մաունէ

լի 15-ից Դ-րդ, Ե-րդ և Զ-րդ բաժանմունքներում, որոնց հաստակաւոր աշակերտները, թւով չխառն, տեղափոխուեցին Աշտարակից Փարպի՝ 15-ից տեղափոխուելու են առ չխառն հոգի։

ԱՀԱ ԹԷ ԻՆՉԻ ՎՐԱՅ ՊԷՏՔ Է ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԴԱՐՁՆԵԼ

Հայ բազմաչարչար ժողովրդի տենչը, որին դարերով նա ձգտում էր և որը նրա անկապտելի իրաւունքն էր, այսքան ցնծեր տալուց յետոյ, շնորհիւ քաղաքական հանգամանքների, այսօր իրականանում է. մեր երազած անկախ և ազատ Հայաստանը այսօր իրականութիւն է դառնում և ուզում է ապրել, յարատևել։ Նա իբրև մի նորածին մանուկ կարիք ունի խնամատարների, դայեակների, կրթիչների. ուրիշ խօսքով ասած՝ վերածնուած Հայաստանին այսօր հարկաւոր են ամեն տեսակ ոյժեր՝ լրացնելու այն ամեն բացերը, որ երևան կը գան պետական կեանքում—լինի այդ քաղաքական, զինուորական, կրթական, գիւղատնտեսական, և այլն և այլն։ Եւ այդ առթիւ այսօր ահա կոչեր են լինում մեր կառավարութեան և մամուլի կողմից։

Հինգ տարուայ անլսելի պատերազմի և չափ ու սահմանը կորցրած յեղափոխութեան պատճառով յայտնի է, թէ ինչ սոսկալի քայքայման վիճակի է հասել մեր աշխարհն անտեսական դրութիւնը և որքան մարդիկ մնացել են անգործ, անպաշտօն. պարզ է, որ այդքան գործազուրկ անհատների համար այսօր բացւում է նոր ասպարէզ, եկամուտի աղբիւր։ Եւ այսօր ամեն ոք գնում է Հայաստան...

Այո, ամեն ոք գնում է հաստատ յոյսով, որ անպատճառ այնտեղ պաշտօն—գործ է գտնելու...

Ու որքան մենք գիտենք մեր լսածներից ու տեսածներից, բոլոր գնացողները համարեա թէ անխտիր գործ գտնում են...

Գտնում են բոլորը, անխտիր, մանաւանդ այսօր, երբ Հայաստանի հանրապետութիւնը կազմում է 2 նահանգ տեղ. ինչ կը լինի վաղը, երբ մեզ կը յանձնուի Հայաստանի 6 վիլայէթները, դրա հետ թերևս Կիլիկիան ու Տրապիզոնի նահանգը, երբ արդարև «հունձ բազում կը լինի, և մշակ սակաւ». երբ չափազանց շատ կարիք կը լինի վերածնութեան գործում աշխատող ձեռքերի։

Պատասխանը պարզ է, անխտիր պաշտօնի կը մտնեն ամենքը։

Բայց՝ այդ այդպէս է լինելու և պէտք է թոյլ տանք, որ այդպէս լինի։

Մեր կառավարչական շրջաններում յայտնի պիտի լինի, որ լաւերի հետ շատ ապիկարներ ու ապիրատներ կը գնան պաշտօնի մտնելու. պէտք է անպատճառ ընդունելութեան մէջ խտրութիւն դնել, պէտք է մարդկանց ընդունել կամ անձամբ ճանաչելով, կամ ծանօթ, կշիռ ունեցող անձերի վկայութեամբ. այլապէս անընդունակ ու արատաւոր մարդկանցով այնքան կը լցուեն կառավարչական շրջանները, որ յետոյ ոչ միայն դժուար կը լինի մաքրել, այլ և այդպիսիները կը դառնան մի-մի պատուհաս խեղճ Հայաստանի գլխին... և այն խեղճ հայ գիւղացին, որ երէկ թալանւում էր դաւթիայից ու ենիչարուց, վաղը թալանուելու է հայ ծառայողից...

Մենք այս տողերը գրում ենք հիմք ունենալով մի շարք մարդկանց Հայաստան գնալը, որոնք հին ռեժիմի օրով ու 5 տարուայ պատերազմի ընթացքում դառել են պրոֆեսիոնալ գողեր, յափշտակիչներ, սակայն շնորհիւ իրենց համար արհեստ դարձրած ճարպիկ միջոցների կարողացել են ծայրը-ծայրին բերել, ճողել, թղթերով արդարանալ և ամեն մի կեղեքման հետք կորցնել...

Մինչդեռ սրանց կողքին մենք գիտենք բաւականին ստուար թւով անհատներ, որոնք համեստութիւնից թելադրուած մոտ են գալիս մինչև անգամ անգործ, սակայն չեն խնդրում «յանուն հայրենիքի ծառայութեան» իրենց գործ տալ. այդպիսիներն ըստ մեծի մասին մեր խակական ինտելիգենտներն են, մեր կուլտուրական կեանքի չարքաշ մշակները։ Իսկ դրանց փոխարէն՝ տեսէք որքան դասերացնի բժշկներ, 2-րդ դասարանի կրթութեամբ օֆիցերներ, ադէտ, թերուս չինովնիկներ, որոնք մինչև ոսկորների ուղեղը փչացել են կաշառքի ու կեղծիքի մէջ... շարաններով գնում են... և պաշտօն գտնում մանուկ, նորածին Հայաստանում... և որոնք հենց մտած օրից մեր հայրենիքի գերեզմանն են պատրաստելու..

Անկեղծօրէն սիրելով մեր հայրենիքը և հեռու լինելով նրանում որևէ պաշտօն ունենալու ցանկութիւնից, սրանով զգուշացնում ենք Հայկական կառավարութեան՝ «բաց տեղերը անպատճառ լրացնելու» պահանջով հեռու մեալ ամեն պատահական մարդ ընդունելուց.— Աւելի լաւ է ինքը կառավարութիւնը հրաւիրի իր ճանաչած մարդկանց, 3-ի փոխարէն 2-ը ընդունի, քան անխտիր ընդունելու պատճառով մեր հայրենիքը մէկ օր դարձնի Արշակաւան։

Ահա թէ ինչի վրայ պէտք է ուշադրութիւն դարձնել։

ՄԵՆ ՑԻԿ

ՖԻՈՒՄԷ

Վերջին օրերը մեծ աղմուկ հանող Ֆիումէ քաղաքը գտնւում է Իստրիա թերակղզու արևելեան ափում և կազմում է իսկապէս Իտալիայի աշխարհագրական մի մասը։

Հռոմէական տիրապետութեան ժամանակ նա կոչւում էր oppidum Տարսատիկա, իսկ միջին դարերում կոչւում էր Ֆլումիայի Սուրբ Վիկտորի քաղաք, որ հետզհետէ աղաւաղուելով ու կրճատուելով դարձաւ այժմեան Ֆիումէն։

Այս քաղաքն իր հիմնարկութեան սկզբից համարուել է ազատ համայնք մինչև 1471 թիւը, երբ նա միացաւ Հաբսբուրգեան իշխանութեանը։ Սակայն չնայելով դրան, քաղաքը միշտ պահպանեց իր իտալական բնաւորութիւնը և յամառ կերպով պաշտպանում էր իր ինքնավարական իրաւունքները. կայսրուհի Մարիա Թերեզան 1779 թուին առևտրական պատճառներով Ֆիումէն միացրեց Հունգարիայի հետ։ Նապոլէոնեան շըրջանի կռիւների 1713—1829 թուերի աւստրիական խռովութիւններից յետոյ Ֆիումէն նորից միացաւ Հունգարիային։

1843 թուին քաղաքը գրաւեցին խորվատները, որոնք այնտեղ մնացին 19 տարի և իզուր աշխատում էին նուաճեցնել իտալական ազդեցութիւնը։

1867 թուին Աւստրիայի և Հունգարիայի մէջ կայացած համաձայնութեամբ Ֆիումէն նորից անցաւ Հունգարիային, չնայելով խորվատների բողոքներին։

1910 թուի դեկտեմբերի 31-ի ժողովրդագրութեան համաձայն քաղաքն ունէր 49,806 բնակիչ։ Հունգարական վիճակագրութիւնը ցոյց չէ տուել իտալացիների թիւն առանձին, որոնք այստեղ մեծամասնութիւն էին կազմում։ Այս վիճակագրութեան մէջ իտալացիք դուրս են բերուած «ուրիշ ազգութիւններ» վերնագրի տակ, որի համաձայն 1910 թւին իտալացիք եղել են 27,000 հոգի, այսինքն՝ կազմել են ճնշող մեծամասնութիւն։

Պատերազմի նախօրեակին Ֆիումէի ազգաբնակութիւնը հասել էր 54,000 հոգու, որոնցից 30,000-ից աւել իտալացիներ են եղել։

Դարերից ի վեր Ֆիումէն ազատ համայնք լինելով, ունեցել է իտալական վարչութիւն, չնայելով յաճախակի ձեռքից-ձեռք անցնելուն։ Նրա քաղաքացիներն իրենց ժառանգական իրաւունքներից չեն զրկուել։ Քաղաքն այդ իրաւունքներից չզրկուեց նաև Հաբսբուրգեան իշխանութեան տակ ընկնելուց յետոյ։

Նրա այդ իրաւունքները հաստատուեցին և աւելի ընդարձակուեցին 1530 թւին, երբ նա ձեռք բերեց ամենալայն ինքնավարութիւն, որ ոչ միայն ադմինիստրատիւ, այլև օրէնսդրական իրաւունքներ ունէր, երկու խորհուրդներով, երկու դատաւորների և մի ընտրովի կապիտանի նախագահութեամբ։

Վերջինը կարող էր պաշտօնական պարտականութիւնները կատարել միմիայն այն ժամանակ, երբ եկեղեցում հանդիսաւոր կերդուէր, որ հաւատարիմ կը մնայ քաղաքի ինքնավարական օրէնքներին։

Ե. Մ. Վ.

ՄԻ ՓՈՔՐ ՎԵՀԱՆՁՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՊԱՏՈՒԻ ԶԳԱՑՈՒՄ

Մօտ մի ամիս է Թիֆլիսի հայոց Մոզնու ս. Գէորգ եկեղեցու թաղում, Ամերիկեան Կոմիտէն այստեղի չքաւորներին, գաղթականներին ցուցակագրում է՝ հացով և այլ բաներով օգնութիւն հասցնելու համար։ Ամեն օր, նոյնիսկ գիշերով չտեսնուած ժողովրդի բազմութիւն խնդրագրերը և համարները ստացած, խնդրագրերի հերթի են սպասում ձեռքերին բռնած։ Այդ հերթապահութիւնը կատարեալ ժխոր է ներկայացնում։ Կռիւ միմեանց հետ, բոթել մէկը միւսին, աղմուկ, յիշոցներ, որպէսզի ով ուժեղ է նա հերթին տիրանայ։ Յիշեալ Կոմիտէի պաշտօնեաների մեծ մասը հայեր են, որ յիշեալ չէնքում չքաւորների խնդիրներն ընդունում են և արագում կայացնում խեղճերի դրութիւնը քննելուց յետոյ։ Գնում եմ նոյն թաղը և հետաքրքրւում նրանցով։ Ինձ շրջապատում են մի խումբ, իսկապէս խեղճ գաղթական կանայք և տեղացի չքաւորներից, խօսեցնում եմ նրանց և պատասխան ստանում այսպէս.— «Խեղճի օրօրոցը կոտրուի, ուր որ գնայ, նրա բաղդից քար կը գտնայ ամեն ինչ. ահա 15 օր է՝ հեռու, հեռու փողոցներից գալիս ենք գնում մի ճար գտնելու, խնդիրներս ընդունել տալու կամ պատասխան ստանալու, չի յաջողւում, այսքան ժողովուրդ, որ հաւաքուել է այստեղ և օգնութիւն է խնդրում, սրանց կէսը օգնութեան կարօտ չեն, շատերին ճանաչում ենք, լաւ ունեն, լաւ գործ ու դուքան ունեն, լաւ ապրում են, եկել են այստեղ խեղճի բաժինը խլելու. ինչ «գրող ու չոռ է» դիպել դրանց, շատ լաւ ճանաչում ենք դրանց. մի մտիկ արէք նրանց, լաւ շորերը հագին, հովանոցը ձեռին, խաս շլապան գլխին, ապա ձեռնոցները, ճըռլ-ճըռլ կօշիկները, բարձր-բարձր ծիծաղն ու զրոյցը, եկել են քասիբի թիքան փախցնելու. իսկ շատերն էլ ունեցող մարդիկ են, իրենց շորերը փոխել եկել են այստեղ ցցուել ցնցոտի—պատառոտուած շորերով, ինչ է, իրենք էլ ստանան մի բան։ «Հարց եմ տալիս, թէ այդպիսիները որտեղացի են. նրանք ասացին. «Ըրանք, հմյ այդպիսիները կան այստեղացի էլ, օտարներն էլ գաւառներից, որ իրենց միջոցներով կարող են ապրել, եկել են այստեղ, չեն ամաչում»։

Մի փոքր վեհանձնութիւն և մի չափ մը պատուի զգացում է հարկաւոր այդպիսիներին։

Շաւիղ

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏ.

ՈՎ Է ՀԱՅՐ ԿՈՄԻՏԱՍԸ

Համերգ՝ նուիրուած ն. Կոմիտասին եւ նրա երկերին

Հայր Կոմիտասը այն խոշոր դէմքն է հայ երաժշտական ասպարիզում, որը մի ամբողջ դպրոց ունի ստեղծել, և որը զբաղեցնում է և պիտի զբաղեցնի ոչ միայն մեզ՝ հայ երաժիշտներիս, այլև օտար երաժիշտներին։

Եթէ չեմ սխալւում Կոմիտաս վարդապետը իր ճեմարանական ամբողջ խումբը բերեց Թիֆլիս և երկու անգամ համերգ տուեց Արտիստական Թատրոնում։ Երկու անգամ էլ՝ լիք-լեցուն էր թատրոնը։ Այն ժամանակ երկու տարբեր հոսանք ստեղծուեց. ոմանք հիացմունքով էին խօսում, ոմանք էլ գտնում էին, որ դա մի անմիտ հարմոնիզացիա է, տեղի ու անտեղի իմիտացիաներ, և կամ գտնում էին, որ շատ միապաղաղ է։

Պարզ է, որ գեղարուեստական երկերը չեն ապրում ամբոխի կամ հասարակութեան ծափերով, և ընդհակառակը՝ նա չէ մեռնում սուլոցներով ու պարսաւանքներով։ Իսկական գեղարուեստական երկերը, եթէ ունեն բնական հմայք, անկեղծութիւն ու պարզութիւն, նըրանք չեն մեռնիր։

Մի ժամանակ մեր երաժշտագէտ երաժիշտներից շատերը գտնում էին, որ հ. Կոմիտասի երգերը միանգամայն անիմաստ են, և փակագծի մէջ այս էլ ասեմ, որ, իբր թէ Կոմիտասը օգտուել է Վագների տեխնիկներից։ Սա ի հարկէ ծիծաղելի է, բայց ասում եմ, որ այդ ճարտիկ վերջ ի վերջոյ պիտի ըմբռնեն հ. Կոմիտասի երաժշտական ձգտումները և խոնարհուեն նրա խոշոր տաղանդի առաջ։

Կոմիտասին ըմբռնելու համար պիտի սիրել գիւղը, հայ սարերը, ձորերը, հայ հէքիաթները, հայ գիւղական կեանքը իր ամբողջ հմայքով—այն ժամանակ դուք կը զգաք Սէգ-Սիփանի սարի կարիչների առնելութիւնը, հայ գեղջուկի պարզ ու յստակ սրտի սէրը, սարերի հովը, անտառի վիճակը և այն ամենը, ինչ որ բարի է, գեղեցիկ ու յաւիտենապէս ապրող։

Հ. Կոմիտասը իր հետաքրքրական համերգներով ուշադրաւել է և օտարներին։ Մեծ յաջողութեամբ համերգներ է տուել եւրոպական շատ քաղաքներում՝ Պարիզում, Կ. Պոլսում, Շւէյցարիայում, Գահիրէում, Թիֆլիսում և ուրիշ տեղեր։

Եւ զուր չէր, որ պրոֆ. Հարտմանը այդ երկիրն իր հիացմունքն էր արտայայտում նրա երկերի վերաբերմամբ և ասում, որ ես հաւատում եմ, որ հայ ժողովուրդն ունի մեծ ստեղծագործական ոգի և որ նրա երաժշտութեանը սպասում է խոշոր ապագայ։ Որ հ. Կոմիտասի հանճարը կարողացել է միանգամայն ըմբռնել հայ ժողովրդի ոգին, և նրա երգերը դաշնագրելով, ներդաշնակել միանգամայն ինքնուրոյն ձևով, ստեղծելով դրանով մի նոր շկոլա։

Երգերի ներդաշնակութեան մէջ չկայ բանադրուած թռիչքներ, միացումներ և որ շատ անգամ նրա ձայները այնքան հարազատ են մայր եղանակին, որ դժուարանում էք որոշել թէ դրանից որն է Cantus-firmus-ը։ Կոնտրապունկտային մըշակումն այնպէս են զարդարում մայր եղանակը, որ միանգամայն բնականօրէն ստեղծւում է դրանց միջից մի ուրիշը՝ կարծէք աւելի գեղեցիկ, աւելի գրաւիչ։

Կոմիտասն ունի հաւաքած մօտ 3000 ժողովրդական երգեր, և աւելի նպատակայարմար կը լինէր տալ այդ երգերը այնպէս, ինչպէս նրանք երգւում են և ապա անցնել նրանց մշակման։ Մի զարմանալի նուրբ ըմբռնողութիւն հայ երգերի ռիթմի և կառուցման։ Այդ շատ բնական է, քանի որ ինքն ունենալով tenor լիրիք, դողդոջ ձայն, մի բան, որ շատ բնորոշ է մեր ժողովրդական երգերի արտայայտութեան համար։

Հ. Կոմիտասը բացի երաժշտագէտ լինելուց և հայ պարերի անզուգական ուսուցիչն է. *) անշուշտ այդ բանը շատ պիտի նըպաստի ժողովրդական երգերի բընորոշ ներդաշնակման, ռիթմին, արտայայտութեան։

Երկրորդ բանախօսը հ. Կոմիտասի մասին պ. Մ. Մանէնճեանն էր, որը գեղեցիկ կերպով ընդգծեց մեծ երաժշտագէտի բնաւորութիւնը։ Կոմիտասը, որպէս ընկեր, որպէս դասատու, որպէս երաժիշտ, որպէս հիմնադիր երաժշտական ճեմարանի Կ. Պոլսում, որպէս գերի բարբարոս տաճիկների ձեռքին, և որպէս հիւանդ, որ սպասում է նիւթական աջակցութեան։ Նպաստելով հայր Կոմիտասի առողջանալուն, ազատում ենք և ժողովրդական երգերը կորուստից, ազատում ենք առաջին հայ ժողովրդի մեկնաբանողին և խոշոր տաղանդին կորստից։

Ապա նայեցէք նրա հրատարակած երգերին, «Քելէր, ցոլէր», «Քելէ, քելէ», «Լուսնակն անուշ», «Անտունի», մանաւանդ «Հով արէք»։ Մեր երաժիշտներից մի քանիսը գտնում էին, որ դա անմիտ ակորդ պանիմենտ է, անիմաստ է և դատարկ։ Բայց ոչ, նայեցէք նրա տարօրինակ ձայների թռիչքներին, մի հնչիւն ցածի ռեգիստրում, միւսը՝ բարձր, վերջին ծայրում, և այսպէս ցրիւ եկած։ Դա հովերն են, արձագանքներն են հեռու-հեռու, որ «հով չեն անում» ամեն մի երգին և նուրբակցութեան և երգերի ներդաշնակութեան հ. Կոմիտասը մեկնում է գեղեցիկ կերպով։ Ամեն մի երգ ունի իր պատմութիւնը։

Այստեղ հիմնուել է «Կոմիտաս» ընկերութիւն։ Ընկերութիւնը կազմակերպել էր այս համերգը ի նպաստ հիւանդ երաժշտագէտ Կոմիտասի։

Միանգամայն ողջունելի է այդ ընկերութեան գործունէութիւնը և շատ կարևոր նրա գոյութիւնը։ Պէտք է, պէտք է նրա երգերը տարածել. նրա ուղղութիւնը քարոզել մեր ականջներին և թող մեր երաժիշտներից նրանք, որոնք չեն հաւանում, գնան բան սովորելու նրա մօտ։

Երգեցիկ խումբը յանձնուած էր կառավարելու պ. Սպ. Մելիքեանին։

Եւ ընկերութիւնը չի սխալուել իր ընտրութեան մէջ, հրաւիրելով նրան։

Անշուշտ միայն Սպ. Մելիքեանը, որպէս նրա աշակերտը աւելի, մօտ պիտի լինի Կոմիտասի հոգուն, քան մի ուրիշը։ Բոլոր երգերը երգուեցին բաւական յաջող։

Մեծ հաճոյքով կարելի էր լսել խմբին, որ իր նրբութիւններով միանգամայն մօտենում էր Կոմիտասին։ Նկատւում էր սիստեմատիկ և խնամքի աշխատանք, որը քաջալերութեան արժանի մի գործ է։ Երգերից մի քանիսները մեծ յաջողութեամբ կրկնուեցին։

Շատ գեղեցիկ ու նուրբ երգեցին օր. Ս. Մելիք-Բէգլարեան, Ե. Կազարեան։ Շնորհալի աշակերտ-երգիչներ են նոյնպէս Ելբակեան և Տէր-Աբրահամեան, որոնց ձայնը պիտի խնամել, մշակել։

Բաւական չէ, որ մի տրախտական թատրոնով վէրքը չի բուժուի, հիւանդին պէտք է լաւ խնամք և նիւթական խոշոր գումար, որպէս հայ ժողովրդական երգերի ազնիւ մշակը դեռ էլի երկար տարիներ զմայլեցնի մեզ։

Նա ունի գրած լրիւ «Անուշ» օպերա, որը, լսողների ասելով, սքանչելի գեղեցկութիւն է։

Յաջողութիւն այդ Ընկերութեան։

Ա. Մայիլեան

*) «Թատրոն - Երաժշտութիւն» ամսագրի մէջ մի ընդարձակ ուսումնասիրութիւն ունի «Հայ գեղջուկի պարը» վերնագրով։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԻՑ

Ստորև մենք զետեղում ենք «Тифл. Газ»-ի 21 մայիսի № 104 տպագրուած Նամակ խմբագրութեան վերնագրութեամբ յօդուածը, որպիսին գրել է մեր կուսակցութեան անդամ պ. Գ. Տէր-Պետրոսեանը «Սոցիալ-Դեմոկրատ» շաբաթաթերթի № 67 նրա դէմ լոյս տեսած այն մեղադրանքների առթիւ, ուր ասուած էր թէ նա պարապում է սպեկուլեացիայով և սեփականացրել է բանկային գումարներ։ Թէև պ. Տէր-Պետրոսեանը երբէք չէ եղել Հայոց Ժողովրդական Կուսակցութեան առաջին նախագահը, ինչպէս այդ կարևոր է համարել նկատել յիշեալ նկատողութեան հեղինակը, որ ծածկւում է «Օ» տառի տակ, բայց այնուամենայնիւ մենք շահագրգռուած ենք, որ իրական ճշմարտութիւնը բացուի։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Պարտք եմ համարում հաղորդել հասարակութեանը, որ միաժամանակ ես դիմել եմ «Սոցիալ-Դեմոկրատ» լրագրի խմբագրութեանը մի նամակով հետևեալ բովանդակութեամբ.

«Սոցիալ-Դեմոկրատ» թերթի № 67ում տպագրուած է մի տենդենցիոզ յօդուած՝ «Բանկային բռունցքներ» վերնագրի [illegible] հասցէին ուղղուած ամբաստանութիւններով։

Անհրաժեշտ համարելով պարզաբանել և այդպիսով խլել ոչ մի բան չկորցնող անձի այդ բանսարկութիւնների ախորժակը, որ ես դիմելու եմ անաչառ դատարանին, ուստի խնդրում եմ «Սոցիալ-Դեմոկրատ» լրագրի խմբագրութեան հաղորդել ինձ Պետրոգրադի Միջազգային բանկի բաժանման հասցէով (Սոլոլակի փ. 7) կամ հրատարակել այս թերթում, ոչ ուշ քան 22 այս մայիսի, յիշեալ յօդուածագրի կամ այդ յօդուածի խմբագրական կազմի պատասխանատու անձերի անունը, հայրանունը և իսկական հասցէն։

Եթէ նշանակուած ժամանակամիջոցում այս իմ պահանջը չը կատարուի, այդպիսին ես կը համարեմ օրինական պատասխանատուութիւնից խուսափումն։

Այս նամակը խնդրում եմ տպագրել ձեր թերթի մօտակայ համարներում։

20 մայիսի 1919 թ.

Պետրոգրադի Միջազգային Թիֆլիսի բաժանման բանկի վերատեսուչ Գ. Տէր-Պետրոսեան։

ՍՏԱՑՈՒԱԾ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Խմբագրութիւնը ստացել է հետևեալ նամակները՝ Нинѣ Ив. Арушановой, Искуи Герас. Карахановой, պ. Վահան Թոթովենցին (Կ. Պոլսից)։ Կարելի է ստանալ ժամը 9-ից մինչև 2-ը, Гановская. 3.

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԿՈԼԼԵԳԻԱ
Հրատարակիչ՝ Հայ Ժողովրդական Կուսակցութիւն

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՌԱՋ. ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնուած 1880 թ.
(Կուկիա, Վորոնցովի արձանի հանդէպ)
Բաց է՝ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից.
«606» եւ «914»-ի ներարկում առաւօտեան ժ. 11—12.
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութիւն, վեներական (սիֆիլիս) հիւանդութիւններ։
Բ. Ի. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—10—12 ժ. Ներքին ջղային երեխայոց հիւանդութիւնն և ծաղկահատ։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու հիւ. վիրաբուժութիւն և վեներակ. (սիֆիլիս) հիւ.։
Ռ. Մ. ՎԱՅՆ—12—1 ժ. երեքշ. հինգշ. շաբաթ—կանանց հ. և մանկաբարձ.։
Է. Ս. ԿԱՐՈՒԿԵՍ — ԲԷԲՈՒՐԻՇԻՒԼԻ—12—1 ժ. երկուշ. չորեքշ. ուրբաթ—կանանց հիւ. և մանկաբարձ.։
Ց. Ա. ՏԷՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ—12—1 ժ. Ներքին և երեխայոց հիւ.։
Վճարը 3 ռ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի և կոնսիլիումի ու օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
0—21 Բժշկապ. Բ. Նաւասարդեան

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԵՐ

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՈՒ ՀԱՇՈՒԱ-ՊԱՀԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
Հայերի մէջ առևտրական կրթութիւն տարածող Կովկասեան ընկերութեան։
Նիկոլայեւսկի № 36։
0—108 Տեսուչ՝ Գ. Կ. Տէր-Դաւթեան

„ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՁԱՅՆ"-Ի
գրասենեակում վաճառւում է նրա հրատարակութեամբ լոյս տեսած
ԳԷՈՐԳ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ
ԶԵՄՍՏԻՈՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ և ՎՐԱՍՏԱՆՈՒՄ
ԳԻՐՔԸ
Գինը 50 կոպեկ
Դիմել գրասենեակ՝ Гановская, 3.
0—96

ՆԱԽՔԱՆ ԳՈՐԳԵՐ
ԾԱԽԵԼԸ ԿԱՄ ԳՆԵԼԸ
մտէք Կորգանովի փող. տուն 16, բնակարան 4, որտեղ ժամը 2—6-ը այդ գործին ԼԱՒ ԾԱՆՕԹԸ կը գնի, կը ծախի, կը փոխի, կըռշի, կը գնահատի։ Նոյն տեղը թանգարժէք գորգերի և ձեռագործների վերանորոգութիւն։ 3—2

Տպարան «Մամուլ» — տնօրէններ Մ. Եփրիկեան և Ց. Մալիկեան։ Լորիս-Մելիքեան փող., № 22.